

نیازسنجی برنامه آموزشی

بر اساس سبک زندگی اسلامی - ایرانی مقطع متوسطه

پریسا ایران نژاد*

فاطمه منعمی**

چکیده

هدف از این مقاله، نیازسنجی برنامه آموزشی بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی مقطع متوسطه است. روش تحقیق توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه ناحیه‌های چهارگانه شهر کرج است که در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ مشغول به تحصیل بوده‌اند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از تعداد ۲۸۱۹۴ نفر کل جامعه آماری و براساس فرمول کوکران ۳۷۹ نفر مطالعه شدند. شیوه گردآوری اطلاعات، مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۷۰ سؤال بسته پاسخ از طیف لیکرت بود. جهت تأیید روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و از نظر اساتید مجرب استفاده شد که سرانجام پس از اصلاح و تأیید روایی، برای کسب پایایی، پرسشنامه میان ۳۰ نفر از دانش‌آموزان در دسترس توزیع شد و ضریب آلفای کرونباخ آن برابر ۰/۷۵۱ به دست آمد.

در تجزیه و تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار spss در سطح آمار توصیفی از شاخص‌های فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. در این مقاله چهار بعد شامل مهارت‌های زندگی، بهداشت و ایمنی، فرهنگ و هنر، دینی و مذهبی بررسی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد، به جز بعد مهارت‌های زندگی میان وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی در ابعاد دینی و مذهبی، بهداشت و ایمنی و فرهنگ و هنر تعادل برقرار نیست و به برنامه آموزشی نیاز وجود دارد.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، نیازسنجی، برنامه آموزشی و دانش‌آموزان دختر.

مقدمه و بیان مسئله

استفاده از سازه سبک برای توصیف تفاوت‌های فردی در روشی که افراد فکر می‌کنند، ابتدا در روان‌شناسی عمومی و در اواخر قرن نوزدهم به‌ویژه در تحقیق‌های مربوط به «شخصیت» در سال‌های ۱۹۳۰ رایج شد. این اصطلاح در روان‌شناسی شناختی نیز وارد شد و طی زمان چارچوب روشن‌تری پیدا کرد. در این رشته سبک به‌عنوان «تفاوت» و واژه سبک معادل style است. این واژه خارجی در زبان و ادبیات فارسی، به شیوه، روش، سلیقه ترجمه شده است (آریان‌پور و آریان‌پور، ۱۳۹۰). در فرهنگ لغت وبستر سبک به معنای رفتار شاخص و متمایز و شیوه عمل و اجرا آمده است (استرنبرگ، ۱۹۹۷)^۱. تفاوت‌های فردی پایدار در روش و یا شکل عملکرد شناختی تعریف می‌شود (رینر و ریدینگ، ۲۰۱۲)^۲.

موضوع سبک زندگی و مباحث آن، تقریباً از آغاز قرن بیستم میلادی به ادبیات جامعه‌شناسان و روان‌شناسان اجتماعی و حوزه مطالعات فرهنگی وارد شده است. مدتی است در مجامع علمی ما به ادبیات ویژه این موضوع توجه شده و طبیعی است که به اقتضای اسلامی بودن جامعه ایرانی، بر سبک زندگی اسلامی-ایرانی تأکید ویژه‌ای شود (فاضل قانع، ۱۳۹۱). در سال‌های گذشته رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان و جوانان دیده شده است. در آمریکا خشونت در مدرسه بیشتر به صورت مرگ با تپانچه و چاقو گزارش شده است (کاپلان و سادوک، ۲۰۰۷)^۳. آمارها نشان می‌دهد که حدود ۵ تا ۱۰ درصد از نوجوانان یک گروه سنی، ۵۰ درصد اعمال بزهکارانه را انجام می‌دهند.

پژوهش‌های علمی عامل‌های مخاطره‌آمیز چندگانه از جمله دوران کودکی، عامل خانوادگی و بیشتر ریشه‌های ژنتیکی را برای اعمال افراد در معرض خطر در نظر می‌گیرند. مطالعات نشان می‌دهند که محیط روانی اجتماعی مدرسه با سیگار کشیدن و دیگر رفتارهای پرخطر نوجوانان رابطه دارد. نظریات مرتبط در این حوزه عبارتند از: الف) نظریه شناختی: کاهش ادراک خطر و تکانشگری بالا با اختلالات سوء مصرف مواد و آسیب به جمعیت عمومی ارتباط دارد (ساراشو، ۲۰۰۴)^۴؛ ب) نظریه شخصیتی: نوجوانانی که از تاکتیک‌های تهاجمی برای درگیری‌های بین فردی استفاده می‌کنند احتمالاً بیشتر در معرض خطر مصرف مواد مخدر هستند تا نوجوانانی که از استراتژی‌های مقابله‌ای برای جلوگیری و یا مدیریت تعارض‌های بین فردی استفاده می‌کنند (شی، ۲۰۰۳)^۵؛ ج) نظریه بوم‌شناختی شیکاگو: بزهکاری نوجوانان با برخی

1. Sterenberg

2. Rayner & Riding

3. Kaplan & Sadock

4. Sarashoe

5. Shi

ویژگی‌های شهرنشینی مانند زبان، قومیت، مهاجرت، حوزه‌های سکونتگاهی و تراکم جمعیت رابطه دارد. وی معتقد است که نواحی شهری از انگیزه‌ها و غرایز طبیعی ساکنان ممانعت می‌کند و موجب انحرافات اجتماعی می‌شود (احمدی، ۱۳۸۴؛ د) نظریه بی‌سازمانی اجتماعی: الگوهای کنترل نشده مهاجرت باعث می‌شود که هنجارها، ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی یک جامعه تغییر ماهیت پیدا کند؛ به طوری که افراد مرتباً در معرض یادگیری فرهنگ بیگانه‌ای می‌شوند که با فرهنگ خود در تعارض است و شیوه بهنجار رفتار در همه سطوح جامعه به یک شکل رشد و توسعه پیدا نکرده است (ممتاز، ۱۳۸۱).

امروزه با پیشرفت سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات و دسترسی آسان نوجوانان به این فناوری و عدم آموزش کافی در حوزه‌های فرهنگ ایرانی و اسلامی در مدارس، تهدید جدی در حوزه هویت و فرهنگ در کشور وجود دارد. برای معرفی سبک زندگی اسلامی می‌توان به احادیث و معارف و سیره بزرگان دین اسلام مراجعه کرد. حضرت علی (علیه السلام) به عنوان قرآن ناطق سخنان بس گهرباری در خصوص متغیرهای سبک زندگی دارد که به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

۱. انتخاب دوست: همنشین و دوست همانند وصله در لباس است. پس آن را هم شکل برگزین. همنشینی با نیکان، نیکی می‌آورد؛ ۲. رعایت اولویت‌ها: هر کس به کار غیر مهم پردازد، کار مهم‌تر را تباه کرده است؛ ۳. کم‌گویی و گزیده‌گویی: هر کس بداند که نسبت به سخن گفتنش هم مورد مؤاخذه قرار می‌گیرد، پس سخن را کوتاه می‌کند؛ ۴. اول اندیشه بعد گفتار: اندازه بگیر، سپس بپر. اول اندیشه کن آنگاه بگو؛ ۵. آراستگی: آراستگی از اخلاق مؤمنان است؛ ۶. رابطه پدر و فرزند: به پدران خود نیکی کنید تا پسرانتان هم به شما خوبی کنند؛ ۷. رابطه پر خوری و بیماری: کم خوردن از بسیاری از بیماری‌های جسمانی جلوگیری می‌کند. ۸. توفیق خدمت: نیازهای مردم به شما، نعمتی از سوی خداوند بر شماست. پس آنها را غنیمت شمارید (محدثی، ۱۳۹۵).

آدلر و پیروانش به «درخت سبک زندگی» اشاره و سبک زندگی هر فرد را از شکل‌گیری تا پیامدها و آثارش به یک درخت تشبیه کرده‌اند: ۱. ریشه‌های این درخت همان ریشه‌های سبک زندگی است که شکل‌گیری آن را بیان می‌کند. ساقه این درخت درباره اعتقادات و نگرش‌های کلی افراد (شامل: اعتقادات و عواطف و حتی آمادگی رفتاری و غیره) است؛ ۲. شاخه‌ها و سرشاخه‌های این درخت، وظایف زندگی هستند. در حقیقت سبک زندگی واقعی همان شاخه‌ها و سرشاخه‌هاست. سبک زندگی اسلامی (سرشاخه‌ها) در سه سطح فردی، خانوادگی و اجتماعی مطرح می‌شود. آنچه در این پژوهش مطرح است سبک زندگی اسلامی فردی است (کاوایی، ۱۳۹۱).

سازمان‌های متولی آموزش، ناگزیرند برای تدوین برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی خویش دلایل

قانع‌کننده‌ای داشته باشند. اهمیت و حساسیت فرایند نیازسنجی آموزشی هنگامی فزونی می‌یابد که به بودجه‌های محدود برنامه‌های آموزشی در بیشتر کشورها توجه شود. در چنین حالتی است که مسئله اولویت‌ها و ضرورت‌ها مطرح می‌شود و سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزشی ناگزیرند از میان مطالبات گوناگون و نامحدود انتخاب کنند؛ زیرا امکانات موجود تکافوی تمامی خواسته‌ها را نمی‌کند. در این شرایط کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزشی باید به معیارها و شاخصه‌هایی دست یابند تا براساس آنها بتوانند مسائل ضروری را تشخیص دهند و آنها را رفع کنند.

برای تدوین برنامه کارساز و اثربخش نیازمند اطلاعاتی وسیع، همه‌جانبه و به‌هنگام در ارتباط با نیازها هستیم و این محقق نخواهد شد، مگر آنکه نیازسنجی و شناسایی کاستی‌ها، آرمان‌ها و ضرورت‌های مورد کنکاش و بررسی بیش از پیش قرار گیرد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱). تعیین نظام دار نیازها به‌عنوان مبنایی جهت برنامه‌ریزی و تدوین مواد آموزشی نیازسنجی نامیده شد (سوآرز،^۱ ۱۹۹۶ به نقل از فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱). بنابراین، در تعیین و ایجاد یک سیستم نیازسنجی آموزشی به‌عنوان نقطه آغاز و مبدأ برنامه‌ریزی آموزشی برای افراد لازم است تا شرایطی فراهم شود که از منابع و امکانات و وقت، هزینه‌های صرف شده برای آموزش حداکثر استفاده مطلوب و بهینه به عمل آید.

یکی از مسائل مهم که در حال حاضر گریبان‌گیر جامعه به خصوص نسل جوان این مرز و بوم شده است، احساس بی‌هویتی، بی‌انگیزگی و عدم طراوت لازم این قشر آرمانی و سرنوشت‌ساز در راستای سبک زندگی اسلامی-ایرانی است (کاویانی، ۱۳۹۱). خانواده از ارکان سبک زندگی به حساب می‌آید. از منظر قرآن کریم و سنت پیشوایان معصوم باورها و اعتقادات نقش اساسی در خانواده دارند و ازدواج را امر مقدسی می‌دانند و معیارهای تقوا، عقل، اخلاق نیک و همتایی در انتخاب همسر را مورد توجه قرار می‌دهند و مدیریت خانواده را به مرد و لزوم مسئولیت‌پذیری را به اعضای خانواده نسبت به یکدیگر به‌ویژه تربیت دینی پدر نسبت به فرزندان و همکاری زن و شوهر در خانه را ضروری می‌دانند.

به اعتقاد آدلر سبک زندگی هر فرد اصلی‌ترین نقش در زندگیش را بازی می‌کند، وی برای سبک‌های زندگی معادل‌هایی چون شخصیت و فردیت را هم برگزیده بود؛ پس بیراهه نیست اگر بگوییم زندگی هر فرد به نوعی شخصیت اوست و شخصیت مفهومی است که پایه و اساس رفتارهای انسانی را تبیین می‌کند و در هر طبقه‌ای خودش را نشان می‌دهد.

1. Suarez

با توجه به دگرگونی‌هایی که از نظر سبک زندگی در میان جوامع معاصر و جامعه ایران به وجود آمده است، برخی از آداب و رسوم، رفتارها و کنش‌های غالب در جامعه ایران نیز رو به تغییر نهاده است، کنش‌های جدید در رویارویی با کنش‌های غالب و سنتی بیشتر به چشم می‌آید. از نشانه‌های عینی این موضوع تغییر امکانات رفاهی، عادت‌های غذایی، فعالیت‌های ورزشی و تحرک و... است. این دگرگونی در سبک‌های زندگی و کنش‌های روزمره، اصولاً پیامدهایی از نظر جسمی و روحی برای افراد به بار می‌آورد که گاهی موجب سلامت و طول عمر و گاهی نیز موجب بروز انواع بیماری‌های جدید می‌شود (کاویانی، ۱۳۹۱). جامعه کنونی ما متأسفانه نتوانسته است میان باورهای بنیادین و ارزش‌های اصیل اسلامی از یک طرف و سبک زندگی در حوزه‌های مختلف اجتماعی ارتباط معنادار ایجاد کند. سبک زندگی ما در بسیاری از موارد متأثر از آداب و رسوم غیر اسلامی است. علل این گسست و شکاف میان ارزش‌ها و سبک زندگی در جای خود قابل بررسی است؛ اما به نظر می‌رسد مهم‌ترین عامل آن عامل شناختی است. یعنی بسیاری از افراد جامعه چون آگاهی لازم از آداب و سبک زندگی اسلامی-ایرانی ندارند به همین دلیل در شیوه رفتاری خود آنها را به کار نمی‌گیرند.

غفلت از مسئله سبک زندگی می‌تواند خسارت‌های جبران‌ناپذیری را بر پیکره جامعه وارد کند. وقتی مردم نتوانند میان شیوه زندگی خود و باورها و ارزش‌های شان ارتباط برقرار کنند، بعد از مدتی ممکن است دست از باورها و ارزش‌های خود نیز بشویند و آن را ناکارآمد تلقی کنند و برای اینکه توجیهی برای سبک غیر اسلامی خود داشته باشند باورها و ارزش‌های اسلامی را زیر سؤال ببرند و مثلاً آنها را ناظر به گذشته و مربوط به جوامع غیر پیشرفته بپندارند (حسین شریفی، ۱۳۹۱).

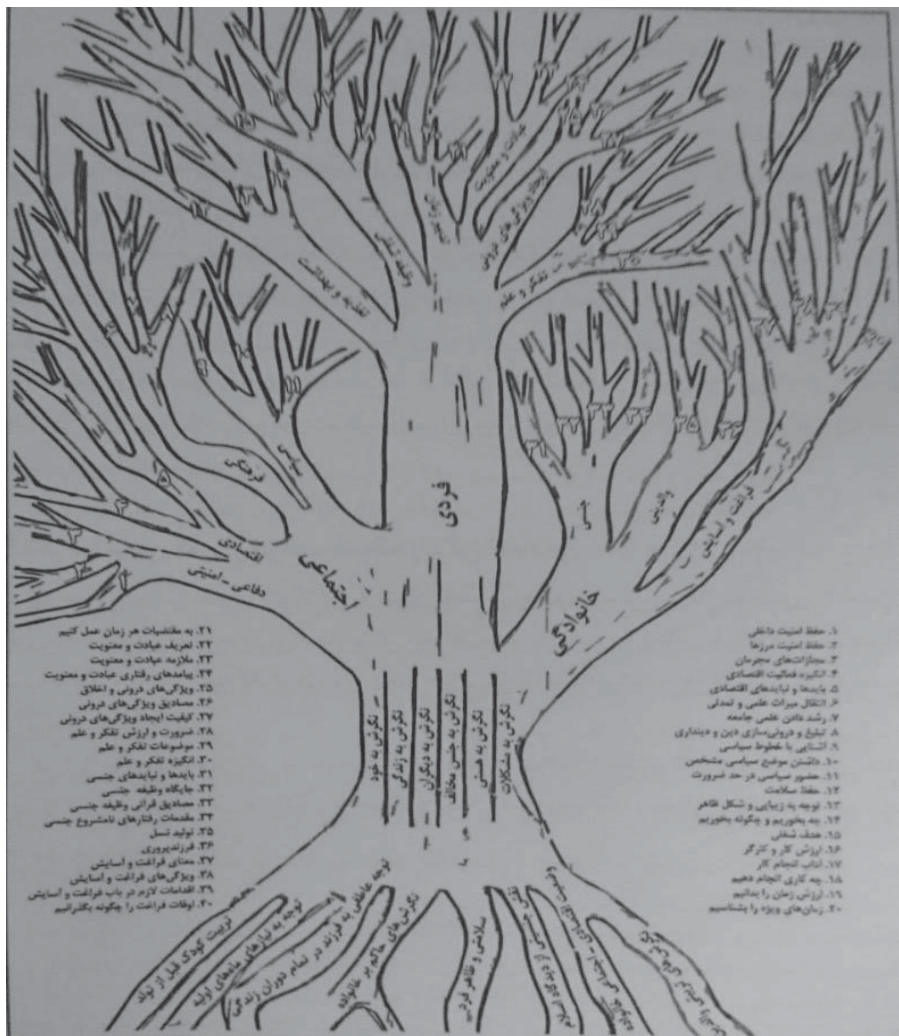
با توجه به ویژگی‌های دوران نوجوانی و بحران هویتی که در این دوره گریبان‌گیر دانش‌آموزان می‌شود، توجه به برنامه آموزشی در این دوره و اینکه چه اهداف یا محتوا و چه دانش و نگرشی لازم و ضروری است، ارزش و اهمیت شایانی دارد. بنابراین، برای تعیین میزان اهمیت برنامه آموزشی و اینکه چه برنامه‌هایی باعث انعکاس دانش جدید می‌شود باید به نیازسنجی برنامه‌های آموزشی در این دوره پرداخت؛ چراکه مدرسه به‌عنوان مرکز آموزش و پرورش بعد از خانواده کانونی مهم است که ارزش‌ها، الگوها و هنجارها را در ذهن دانش‌آموزان شکل می‌دهد. این الگوها، ارزش‌ها و هنجارها در هر جامعه مختصات و مشخصاتی مهم هستند که سبک زندگی براساس آن توصیف می‌شود.

به نظر می‌رسد که ارتباط دوسویه‌ای بین سبک زندگی و آسیب‌های اجتماعی وجود دارد. ترویج سبک زندگی نادرست در جامعه در نهایت به آسیب‌های اجتماعی منجر می‌شود که بدنه

جامعه را دچار خدشه می‌کند. تعریفی که فرهنگ اسلامی-ایرانی از زندگی خوب و بد بودن آن براساس آخرت‌گرایی و نقش مزرعه آخرت بودن زندگی دنیوی برای زندگی اخروی که هدف اصلی است، درست در نقطه مقابل فرهنگ غربی است که بر مبنای لذت‌گرایی و هدف‌غایی بودن زندگی دنیوی استوار است. به دنبال این وضعیت برنامه‌ریزی در خصوص اصلاح وضعیت سبک زندگی نیز کاملاً متفاوت خواهد بود.

از آنجایی که دوران نوجوانی به دلیل شکل‌گیری هویت افراد اهمیت دارد و آموزش و پرورش بخش بسیار مهم، اساسی و زیرساخت اصلی برای شکل‌گیری جامعه پیشرفته و برخوردار از خصلت‌های والای انسانی و زمینه‌ساز تعبیر سبک زندگی اسلامی-ایرانی است و با توجه به تبلیغات و آموزش‌های فراگیر سبک زندگی غربی، نظام آموزشی ما باید گام‌های استوار و مؤثری را برای ترویج سبک زندگی اسلامی-ایرانی بردارد و در این راستا به برنامه‌ریزی آموزشی برای نیل به این هدف نیاز است. در نتیجه هدف کلی این مقاله، نیازسنجی برنامه آموزشی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی در مقطع متوسطه است. با توجه به مباحث بالا این سؤال مطرح می‌شود که نیاز برنامه آموزشی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی در مقطع متوسطه چیست؟ و سؤال‌های فرعی عبارتند از:

۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تفاوتی وجود دارد؟
 ۲. نیاز برنامه آموزشی مقطع متوسطه به آموزش‌های دینی و مذهبی، فرهنگ، بهداشت و مهارت‌های زندگی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی به چه میزان است؟
- درخت سبک زندگی تجویزی اسلامی را به‌عنوان نقطه عزیمت در جهت ارائه مدل مفهومی سبک زندگی اسلامی-ایرانی مناسب می‌دانیم چون:
۱. با چارچوب زندگی توده مردم نزدیک است؛
 ۲. پایه و اساس آن برگرفته از درخت سبک زندگی آدلر می‌باشد که یک روان‌شناس شناخته شده جهانی است؛
 ۳. به دلیل اینکه دین اسلام دین کاملی است و تمام ابعاد زندگی را در نظر گرفته است، می‌توان نتیجه گرفت سبک زندگی و سبک زندگی ایرانی نیز جزئی از سبک زندگی اسلامی است.

درخت سبک زندگی تجویزی اسلامی (کاوایی، ۱۳۹۱)

روش تحقیق

نظر به اینکه این مقاله به توسعه دانش کاربردی می‌پردازد و با توجه به اینکه هدف از آن شناخت هرچه بیشتر وضعیت موجود و یاری رساندن به فرایند تصمیم‌گیری در امر آموزش دانش‌آموزان است بنابراین، در زمره تحقیقات توصیفی به‌شمار می‌رود و از آنجایی که به توصیف، ضبط و تجزیه و تحلیل شرایط موجود و توصیف منظم و مدون موقعیتی ویژه در مقطع زمانی خاص به صورت واقعی و عینی می‌پردازد پیمایشی است.

جامعه و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

نظر به ماهیت تحقیق، جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه در مناطق چهارگانه شهر کرج است که در سال ۹۳-۹۴ مشغول به تحصیل بوده‌اند و تعداد کل آنها ۲۸۱۹۴ نفر می‌باشد. با توجه به حجم جامعه در این تحقیق جهت انتخاب نمونه مناسب از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. بدین منظور جهت انتخاب نمونه مناسب این فعالیت‌ها انجام شد: ابتدا سه ناحیه شهر کرج براساس ناحیه مرفه‌نشین، متوسط‌نشین و فقیرنشین انتخاب شدند و سپس از هر ناحیه ۲ دبیرستان و از هر دبیرستان ۲ کلاس به‌طور تصادفی انتخاب شد و در مجموع با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۹ نفر مطالعه شدند و پرسشنامه را تکمیل کردند.

– شیوه گردآوری اطلاعات

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، پیشینه تحقیق مباحث نظری گردآوری شد. در مرحله میدانی به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته با توجه به دیدگاه ترکیبی در نیازسنجی، ویژه دانش‌آموزان استفاده شد که مشتمل بر ۷۰ گویه به شکل مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای است. منبع اصلی تهیه سؤالات پرسشنامه استاندارد سبک زندگی (LSQ) (لعلی و همکاران، ۱۳۸۷) و پرسشنامه استاندارد سبک زندگی اسلامی (کاوایی، ۱۳۹۱) و پرسشنامه استاندارد جامعه‌شناسی هویت ایرانی (حاجیانی، ۱۳۸۸) است که با کمک اساتید متخصص در حوزه علوم اسلامی و تربیتی، تعدادی از سؤالات مربوط به مؤلفه‌های مورد نظر تحقیق استخراج شد و جهت تأیید روایی آن مورد بررسی تعدادی از اساتید مجرب قرار گرفت که سرانجام پس از اصلاح پرسشنامه و تأیید، تعداد ۲۱ سؤال مربوط به مؤلفه بهداشت و ایمنی و تعداد ۹ سؤال مربوط به مؤلفه فرهنگ و هنر و تعداد ۱۸ سؤال مربوط به مؤلفه مهارت زندگی و تعداد ۲۲ سؤال مربوط به مؤلفه دینی و مذهبی که جمعاً ۷۰ سؤال است.

در این مقاله برای تعیین روایی ابزار اندازه‌گیری از اعتبار محتوایی استفاده شده و به‌منظور حصول اطمینان از ارتباط آزمون با خصیصه مورد اندازه‌گیری، براساس پرسشنامه‌های سبک زندگی (LSQ) و سبک زندگی اسلامی و جامعه‌شناسی هویت ایرانی تهیه شد و پس از مشورت با تعدادی از اساتید و اصلاح پرسشنامه سرانجام سؤالات تدوین گردید. برای محاسبه پایایی آزمون از روش برآورد ضریب آلفای کرونباخ که یکی از روش‌های محاسبه پایایی، محاسبه همابستگی درونی ابزار اندازه‌گیری است استفاده شد. پرسشنامه بر روی ۳۰ نفر از دانش‌آموزان در دسترس اجرا و ضریب آلفای کرونباخ در این پرسشنامه ۰/۷۵۱ استخراج شد. با توجه به محاسبه انجام شده پرسشنامه جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق مناسب تشخیص داده شد.

یافته‌های توصیفی و استنباطی

جدول ۱: وضعیت موجود برنامه آموزشی و ابعاد آن در مقطع متوسطه

۹۴	۴۲	۱۴/۹۲۴	۴۲	۸۹	۸۰/۸۶	۳۷۹	دینی و مذهبی
۴۰	۱۶	۷/۳۴۶	۸۹	۳۲	۳۰/۷۷	۳۷۹	فرهنگ
۱۰۲	۶۶	۹/۳۶۷	۴۰	۹۲	۹۰/۲۸	۳۷۹	بهداشت
۷۴	۲۵	۱۳/۸۲۷	۹۳	۵۳	۵۲/۱۶	۳۷۹	مهارت
۳۱۰	۱۴۹	۴۴/۵۱۴	۳۰۷	۲۶۶	۲۵۴/۰۷	۳۷۹	کل

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود وضعیت موجود برنامه آموزشی از ۴ بعد دینی و مذهبی، فرهنگ، بهداشت، مهارت، و نمره کلی بررسی شد؛ اما از آنجایی که تعداد سؤال‌های مربوط به ابعاد مساوی نیستند، مثلاً مهارت ۱۸ سؤال و فرهنگ با ۹ سؤال سنجیده شده لذا ضرورت دارد برای مقایسه این ابعاد با یکدیگر یکسان‌سازی انجام شود. بدین منظور میانگین هر بعد نسبت به صد محاسبه شد.

جدول ۲: میانگین هر بعد نسبت به صد

بعد	تعداد گویه	میانگین	درصد
دینی و مذهبی	۲۲	۸۰/۸۶	۳۶۷/۰۹۰
فرهنگ	۹	۳۰/۷۷	۳۴۱/۸۸۸
بهداشت	۲۱	۹۰/۲۸	۴۲۹/۹۰۴
مهارت	۱۸	۵۲/۱۶	۲۸۹/۷۷
کل	۷۰	۲۵۴/۰۷	۳۶۲/۹۵۷

همان‌گونه که در جدول و نمودار بالا مشاهده می‌شود شرکت‌کنندگان در بعد بهداشت بیشترین نمره یا نیاز به آموزش را کسب کرده‌اند (۴۲۹/۹۰۴) و پس از آن در بعد دینی (۳۶۷/۰۹۰) و سپس در بعد فرهنگ (۳۴۱/۸۸۸) و از همه کمتر در بعد مهارت (۲۸۹/۷۷) نمره آورده‌اند.

جدول ۳: بررسی نرمالینه جامعه آماری

وضعیت موجود برنامه آموزشی	Z کلموگروف-اسمیرنوف	درجه آزادی	معناداری
	۲/۴۷۵	۳۷۹	۰/۰۷

نرمال بودن نمونه‌های مورد بررسی از طریق آزمون کلموگروف-اسمیرنوف بررسی شد. با توجه به جدول آزمون کلموگروف-اسمیرنوف $0/05 > sig$ بنابراین، نرمال بودن جامعه مورد بررسی تأیید شد و لذا می‌توان از آزمون پارامتریک استفاده کرد.

سؤالات تحقیق

۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تفاوتی وجود دارد؟

جدول ۴: بررسی وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه

نقطه برش: ۲۱۰							وضع موجود-وضع مطلوب
%۹۵ اطمینان		t	معناداری	درجه آزادی	اختلاف میانگین	میانگین	
پایین ترین	بالا ترین						
۳۹/۵۸	۴۸/۵۷	۱۹/۲۷۶	۰/۰۰۰	۳۷۸	۴۴/۰۷۶	۲۵۰/۰۷۶	

برای بررسی وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای در نرم افزار SPSS نتایج ذیل حاصل شد. چنانچه میانگین به دست آمده کمتر از نقطه برش باشد، تفاوت بین وضع موجود و مطلوب معنادار نیست و اگر میانگین به دست آمده بیشتر از نقطه برش باشد، تفاوت بین وضع موجود و مطلوب معنادار است.

پس از اجرای آزمون در جدول حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای مشاهده می‌شود که $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ و مقدار t جدول برابر ۱۹/۲۷۶ است. یعنی با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که بین میانگین متغیر مورد نظر با حد مطلوب (نقطه برش) اختلاف معناداری وجود دارد و بین وضع موجود و وضع مطلوب تفاوت وجود دارد.

۲. نیاز برنامه آموزشی مقطع متوسطه به آموزش دینی و مذهبی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی به چه میزان است؟

جدول ۵: بررسی نیاز برنامه آموزشی به آموزش دینی و مذهبی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی

نقطه برش: ۶۶							دینی و مذهبی
%۹۵ اطمینان		t	معناداری	درجه آزادی	اختلاف میانگین	میانگین	
پایین ترین	بالا ترین						
۱۳/۳۵۲	۱۶/۳۶۷	۱۹/۳۸۴	۰/۰۰۰	۳۷۸	۱۴/۸۶	۸۰/۸۶	

پس از اجرای آزمون در جدول حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای مشاهده می‌شود که $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ و مقدار t جدول برابر ۱۹/۳۸۴ است. یعنی با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین میانگین بعد دینی و مذهبی مورد نظر با نقطه برش اختلاف معناداری وجود دارد. بنابراین در پاسخ به سؤال تحقیق باید گفت که بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه از نظر دین و مذهب

بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تعادل برقرار نیست و وضعیت خوبی ندارد و نیاز به آموزش در این بعد وجود دارد. یافته‌ها نشان می‌دهد که دانش‌آموزان نیاز دارند که باورهای دینی، باور داشتن به منجی موعود در زندگی عملی، انجام خواسته‌ها در جهت خواست خدا، نیکی به پدر و مادر، انجام فرائض دینی، توکل به خدا، در آنها تقویت شود. همچنین نیاز به وجود مطالب و موضوعات مذهبی در کتب دینی نیز احساس می‌شود.

۳. نیاز برنامه آموزشی مقطع متوسطه به آموزش فرهنگ بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی به چه میزان است؟

جدول ۶: بررسی نیاز برنامه آموزشی به آموزش فرهنگ و هنر بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی

نقطه برش: ۲۷							
فرهنگ و هنر	میانگین	اختلاف میانگین	درجه آزادی	معناداری	t	%۹۵ اطمینان	
						پایین‌ترین	بالا‌ترین
	۳۰/۷۷	۳/۷۷	۳۷۸	۰/۰۰۰	۹/۹۹۹	۳/۰۳	۴/۵۱

پس از اجرای آزمون در جدول حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای مشاهده می‌شود که $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ و مقدار t جدول برابر ۹/۹۹۹ است. یعنی با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین میانگین بعد فرهنگ مورد نظر با نقطه برش اختلاف معناداری وجود دارد. بنابراین در پاسخ به سؤال تحقیق باید گفت که بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه از نظر فرهنگ و هنر بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تعادل برقرار نیست و وضعیت خوبی ندارد. یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان آشنایی دانش‌آموزان با فرهنگ و تمدن ایرانی و میراث فرهنگی و همچنین شناخت آنها از شاعران و عارفان و علاقه آنان به موسیقی ایرانی و ارزش نهادن به جشن ملی نوروز وضعیت مطلوبی ندارد و نیاز به برنامه آموزشی وجود دارد.

۴. نیاز برنامه آموزشی مقطع متوسطه به آموزش بهداشت و ایمنی بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی به چه میزان است؟

جدول ۷: بررسی نیاز برنامه آموزشی به آموزش بهداشت و ایمنی بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی

نقطه برش: ۲۷							
بهداشت و ایمنی	میانگین	اختلاف میانگین	درجه آزادی	معناداری	t	%۹۵ اطمینان	
						پایین‌ترین	بالا‌ترین
	۹۰/۲۷	۲۷/۲۷۹	۳۷۸	۰/۰۰۰	۵۶/۶۹	۲۶/۳۳۳	۲۸/۲۲۵

پس از اجرای آزمون در جدول حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای مشاهده می‌شود که $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ و مقدار t جدول برابر $۵۶/۶۹$ است. یعنی با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین میانگین بعد بهداشت و ایمنی مورد نظر با نقطه برش اختلاف معناداری وجود دارد. بنابراین، در پاسخ به سؤال تحقیق باید گفت که بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه از نظر بهداشت و ایمنی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تعادل برقرار نیست و وضعیت خوبی ندارد و نیاز به آموزش در این بعد وجود دارد. میزان آشنایی دانش‌آموزان با نوع تغذیه و اجتناب از رفتارهای پرخطری مانند مصرف دخانیات و مواد مخدر و همچنین معاشرت با افراد الکلی و معتاد در حد مطلوب نمی‌باشد. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد، میزان آشنایی دانش‌آموزان نسبت به سلامت جسمانی و مراجعه به پزشک و همچنین فواید ورزش، کم است و نیاز به برنامه آموزشی در این زمینه احساس می‌شود.

۵. نیاز برنامه آموزشی مقطع متوسطه به آموزش مهارت‌های زندگی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی به چه میزان است؟

جدول ۸: بررسی نیاز برنامه آموزشی به آموزش بهداشت و ایمنی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی

نقطه برش: ۵۴							مهارت‌های زندگی
%۹۵ اطمینان		t	معناداری	درجه آزادی	اختلاف میانگین	میانگین	
پایین‌ترین	بالا‌ترین						
-۰/۴۳۹	-۳/۲۳	۲/۵۸۶	۰/۰۱۰	۳۷۸	-۱/۸۳	۵۲/۱۶	

پس از اجرای آزمون در جدول حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای مشاهده می‌شود که $\text{sig} = ۰/۰۱۰$ و مقدار t جدول برابر $۲/۵۸۶$ است. یعنی با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین میانگین بعد مهارت‌های زندگی مورد نظر با نقطه برش اختلاف معناداری وجود ندارد. بنابراین در پاسخ به سؤال تحقیق باید گفت که بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه آموزشی مقطع متوسطه از نظر مهارت‌های زندگی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی تفاوتی وجود ندارد و از سطح خوبی برخوردار است و نیاز به آموزش در این بعد احساس نمی‌شود. دانش‌آموزان در زمینه توجه به احساسات و عواطف دیگران، صله ارحام، مشورت با دیگران، فعال بودن نسبت به امور اجتماعی مانند انتخابات و... زندگی کردن براساس عقل و فکر، توانایی ابراز عشق و محبت به دیگران، احساس مسئولیت نسبت به آشنایانشان که با هم اختلاف دارند، کنترل استرس‌هایشان آشنایی دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان می‌دهد که دانش‌آموزان ایرانی در سه بعد سبک زندگی ایرانی اسلامی (فرهنگ و هنر، بهداشت و سلامتی و دینی مذهبی) نیازمند آموزش جدی هستند. هرچند در مدارس پیرامون موضوعات فوق مطالبی وجود دارد؛ اما پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در حوزه رفتار و عمل دانش‌آموزان سطح پایینی از مهارت‌های فوق را از خود نشان می‌دهند. آسیب‌شناسی این امر فراتر از مدرسه و به جامعه و فرهنگ امروزی برمی‌گردد. نظام آموزشی مدارس در نهایت درصدد آماده‌سازی دانش‌آموزان برای تحصیلات تکمیلی است. متأسفانه بحث پرورش در حوزه‌های سبک درست زندگی با توجه به فرهنگ و مذهب ایرانی اسلامی محدود به کتاب‌ها و کسب نمره شده است و در عمل اولویت هیچ نهادی، از خانواده گرفته تا آموزش عالی، یادگیری رفتار درست در حوزه‌های یاد شده نیست.

عدم هماهنگی آموزش‌های مدرسه با باورهای خانواده، عدم به کارگیری الگوهای اصیل ایرانی-اسلامی از نظر گفتار، اخلاق و رفتار در مریدان و متولیان امر تعلیم و تربیت و افراد جامعه، تغییر عادات تغذیه‌ای و تفریحی، عدم آگاهی والدین از سبک زندگی درست و اصیل ایرانی-اسلامی و عدم تحقیقات جامع پژوهشگران کشور در حوزه سبک زندگی ایرانی اسلامی منجر به فراهم شدن فضایی در جامعه شده که دانش‌آموزان در آن احساس بی‌هویتی می‌کنند. توجه به آسیب‌های جدی موجود در افراد جامعه به لحاظ تندرستی، فرهنگی، مذهبی و مهارت‌های زندگی ایجاب می‌کند که متخصصان علوم اسلامی و انسانی به نیاز موجود پاسخ دهند و با فراهم‌سازی الگوی جامع این سبک، زمینه‌های برنامه‌ریزی آموزشی و درسی مناسب برای دانش‌آموزان نیز فراهم شود.

۸. پیشنهادات پژوهش

۸-۱. پیشنهادات مبتنی بر یافته‌ها

۱. در کتب دینی، مطالب و موضوعات مذهبی در جهت آشنایی دانش‌آموزان به فواید داشتن حکومت دینی، شهادت‌طلبی، توکل به خدا، فواید امر به معروف و نهی از منکر، نیکی و احترام به پدر و مادر غنی‌تر شود؛
۲. استفاده از احادیث و روایات در ابتدای هر فصل از کتاب‌های تخصصی مربوط به هر رشته و مرتبط با موضوع آن فصل به جهت برانگیختن تفکر دانش‌آموزان نسبت به موضوعاتی چون هدف آفرینش، دنیا و آخرت و...؛
۳. برنامه‌های آموزشی به صورت گردش‌های علمی از موزه‌های تاریخی جهت آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با تمدن ایرانی و میراث فرهنگی؛

۴. غنی‌تر کردن کتاب ادبیات فارسی به منظور آشنایی هرچه بیشتر دانش‌آموزان با اشعار ایرانی و آشنایی آنان با شاعران و عارفان ایرانی؛
۵. غنی‌تر کردن کتاب تاریخ به منظور آشنایی هرچه بیشتر دانش‌آموزان با تمدن ایرانی-اسلامی و فرهنگ ایرانی و کسب افتخار نسبت به ایرانی بودن؛
۶. در نظر گرفتن برنامه‌های آموزشی در ساعات پرورشی مانند اجرای تئاتر برای آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با جشن ملی نوروز؛
۷. در نظر گرفتن اردوهای یک روزه جهت شرکت در کنسرت‌های اصیل ایرانی به منظور ایجاد علاقه در دانش‌آموزان به موسیقی ایرانی؛
۸. ترغیب دانش‌آموزان به استفاده بهینه از ساعات زنگ ورزش و ایجاد علاقه و انگیزه به منظور انجام ورزش پر نشاط؛
۹. در نظر گرفتن برنامه و اردوی علمی و آموزشی برای دانش‌آموزان از کانون اصلاح و تربیت به منظور آشنایی آنان از عقوبت انجام رفتارهای پرخطری مانند معاشرت با افراد الکلی و یا مصرف دخانیات؛
۱۰. تدوین کتاب و تهیه برنامه آموزشی در رابطه با مسائل بهداشتی و لزوم رعایت مواردی مانند تغذیه مناسب و اهمیت مراجعه به پزشک به جهت پیشگیری از بیماری‌ها و

۸-۲. پیشنهادات پژوهشی

۱. نیازسنجی برنامه آموزشی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی در بین دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه؛
۲. طراحی مدل بومی سبک زندگی ایرانی-اسلامی برای فرزندان ایران زمین؛
۳. نیازسنجی برنامه آموزشی براساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی در بین دانش‌آموزان شهرهای دیگر به خصوص شهرهای مذهبی.

منابع

۱. آریان پور، عباس و منوچهر آریان پور (۱۳۹۰)، فرهنگ فشرده انگلیسی به فارسی، یک جلدی، چاپ دوازدهم، تهران: امیرکبیر.
۲. احمدی، حبیب (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: سمت.
۳. حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۶)، الگوی سبک زندگی ایرانیان، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۴. _____، (۱۳۸۸)، جامعه‌شناسی هویت ایرانی، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۵. حسین شریفی، احمد (۱۳۹۱)، همیشه بهار، اخلاق و سبک زندگی اسلامی، تهران: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
۶. فاضل قانع، حمید (۱۳۹۱)، «درآمدی بر سبک زندگی اسلامی»، مجله مطالعات اجتماعی و رسانه، دوره اول، شماره ۲، ص ۹-۱۵.
۷. فتحی واجارگاه، کورش (۱۳۷۵)، نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، تهران: وزارت آموزش و پرورش، اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی.
۸. _____، (۱۳۷۷)، طراحی الگوی نیازسنجی در برنامه درسی، رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
۹. _____، (۱۳۷۸)، «الگوی جامع و پویای نیازسنجی برنامه درسی»، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۵۷، دوره ۲۴، شماره ۱، ص ۱۲۰-۱۳۰.
۱۰. _____، (۱۳۸۱)، نیازسنجی آموزشی (الگوها و فنون)، تهران: آیت.
۱۱. کاویانی، محمد (۱۳۹۰)، «کمی‌سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی»، مجله روان‌شناسی و دین.
۱۲. _____، (۱۳۹۱)، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۳. لعلی، محسن؛ احمد عابدی و محمدباقر کجیاف (۱۳۸۷)، «ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سبک زندگی ISQ»، پژوهش‌های روانشناختی، دوره ۱۵، شماره ۱، ص ۶۴-۸۰.
۱۴. مهدوی کنی، محمدسعید (۱۳۸۶)، دین و سبک زندگی، تهران: دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
۱۵. محدثی، جواد (۱۳۹۵)، چهل حدیث راه زندگی، سایت کتابخانه احادیث شیعه.
۱۶. ممتاز، فریده (۱۳۸۱)، انحرافات اجتماعی: نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، تهران: شرکت سهامی انتشار.

17. Rayner,S.Riding, R. (2012), “Towards a Categorisation of cognitive s and learnings”, *Educational Psychology*, No. 17, PP. 5-27
18. Sterenberg, R. J. (1997), “Mental self Government: A Theory of Intellectual styles and their development”, *human development*, No. 31, PP. 197-224.
19. Kaplan.H.I.& Sadock, V. (2007), *Synopsis of psychiatry behavioral sciences / clinical psychiatry*, 10th ed, Philadelphia: woitnrs Kiuwer/ Lippincott Williams, 443-446.
20. Sarashoe.W.(2004), “LIFE SKILL TRAINING: empirical finding and future direction”, *Journal of primary prevention*, 25 (2), PP. 211-218.
21. Shi.L.(2003), “The between Adult Attachment style and conflict Resolation in Romantic Relationship”, *The American Journal of family Therapy*, (31), PP. 143-157.